

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ**

TOPLUMSAL DUYARLILIK PROJELERİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

“Gençlik Mimari Mirasını Tanıyor”

Proje Kodu: 62E39657D6BEB

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:

Arş. Gör. Sema KIZILELMA
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Aralık, 2022

ERZURUM

İÇİNDEKİLER

Önsöz	2
Özet	3
Materyal ve Yöntem	4
Proje Uygulamasına Ait Görseller	6
Sonuçlar	9

ÖNSÖZ

Mimarlık, günlük yaşantımızda bireylerin yaşadığı konutlardan başlayarak birçok işlevde hayatlarımıza dahil olmaktadır. Ancak kişilerin mimariye ve yapılara bakış açıları, yapılar hakkındaki bilgileri yeterli düzeyde değildir. Bu yeterliliğin bir uzmanlık derecesinde değil kendi kültüründe, tarihinde, geçmişinde yer etmiş ve geleceğinde var olabilecek yapıların bilgisi şeklinde düşünülmesi gerekmektedir. Bu noktada 'mimari kültürel miras' kavramı ortaya çıkmaktadır. Var olduğumuz kültürün ve tarihin parçaları olan mimari yapıların tanınması, onların süreçlerinin bilinmesi ve en önemlisi korunarak gelecek kuşaklara aktarılması, mimari mirasımızın korunması noktasında temel ilkelerdendir. Mimari mirasın korunması ve aktarılması noktasında biz mimarlara oldukça fazla sorumluluk düşmektedir. Bu sorumluluk bilinciyle alanındaki uzman kişilerin topluma aktaracağı bilgiler, toplumun mimariye bakış açısını geliştireceğinden toplumda mimari mirası koruma noktasında yol alınmış olacaktır.

Bu projenin mimari hafızamızı geliştirmek, mimarlık ve kültür tarihini korumak adına atılmış faydalı bir adım olması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara altlık oluşturması beklenmektedir.

ÖZET

Hedef kitlenin 'lise öğrencileri' olarak belirlendiği "Gençlik Mimari Mirasını Tanıyor" isimli proje kapsamında, mimari miraslarımızdan birisi olan Ayasofya'nın Erzurum Pasinler ilçesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi'ndeki proje sınıflarından (10 – A) birisinde tanıtılması amaçlanmaktadır. Projenin uygulanacağı çalışma grubu, lise yönetimi ve proje yürütücüsünün ortak kanısıyla derslerinde başarılı, farklı fikirlere açık, yapı sunumunun sonrasında faydalı geri dönüşler alınabileceği düşünülen öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilere yapılan sunum, Ayasofya'nın mimari özelliklerini, tarihsel – mekânsal ve işlevsel dönüşümünü ele almaktadır.

Projenin yürütüldüğü okul proje okulu olup birçok farklı duyarlılık projesinin hayata geçirildiği bir lisedir. Fen ve sosyal bilimlerin yanında dini alan eğitimleri de lisenin programında yer almaktadır. Çok yönlü bir eğitim yaklaşımıyla geliştirilen bu öğrencilerin, mimarlık birikimlerini artırarak onlara yeni bir bakış açısı kazandırılmak hedeflenmiştir. Yapının günümüzdeki son işlevi göz önünde bulundurularak "Ayasofya-i Kebir Camii Şerifi Mimari Özellikleri ve Dönemsel Değişimler" başlığıyla ele alınan seminer sunum çalışması aşağıda belirtilen içeriklerden meydana gelmektedir:

- Mimari planlar, 3 boyutlu görseller üzerinden, lise seviyesine indirgenecek biçimde tasarlanan şemalarla oluşturulan bir sunum,
- Tüm çalışmanın girdi, veri ve sonuçlarını içeren 70*100 boyutlarında görsel ağırlıklı bir sergi paftası (projenin sunulduğu gün lisede tanıtımı yapılmış ve sunumun yapıldığı mekân girişine, çalışmanın tanıtılması ve daha çok kişiye ulaşması adına konumlandırılmıştır),
- Proje sunumu sonrasında hazırlanmış 5 adet soruyu bilen öğrencilere takdim edilmek üzere hediyeler,

Projenin en önemli aşaması ve sonuç çıktısı olarak görülen kısım, öğrencilere sunum başlamadan önce dağıtılan boş kağıtlara, onlar tarafından alınan notlar, çizilen şemalar ve proje yürütücüsüne (proje işleyişine) yönelik dönüşler olmuştur.

Bu proje Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mimari mirası tanıma, kültürel miras, mimarlık, Ayasofya, dönemsel değişimler

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışma bir Toplumsal Duyarlılık Projesi'dir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Proje yürütücüsü tarafından proje sunumu 23.12.2022 tarihinde, 08.30 – 09.40 saatleri arasında, Erzurum'un Pasinler ilçesinde yer alan Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde (Hasandede, İmam Hatip Sok. No:4, 25300 Pasinler/ERZURUM) gerçekleştirilmiştir.

Projenin Uygulanışı

Projenin uygulanmasının son aşaması olan seminer sunumundan önce, projeye ait sunumun içeriğini barındıran, mimari görselliği yoğunlukta olan, Ayasofya'nın mimari özelliklerini ve dönemsel süreçlerini içeren bir pafta yapılmıştır. Bu pafta, sunumun tüm çıktısını tek bir yerde, görsel ağırlıkta görebilmeyi sağlamak ve sunumu dinlemeyenler için de konuyu özetlemek adına önemlidir. İkinci olarak lisenin yönetimiyle iş birliği halinde sunumun gün, saat ve yapılacak adresinin olduğu kısaca proje amacını belirten bir davetiye basılmış ve ilçe protokolüne dağıtılmıştır (bu kısımda lise yönetiminden destek alınmıştır). Sunumun sonunda öğrencilerin sunumun algılanmasına yönelik bilgilerini ölçmek adına 5 adet soru hazırlanmıştır. Soruları bilen öğrencileri teşvik etmek adına onlara içerisinde kitap, defter ve farklı kırtasiye malzemelerini içeren hediye paketleri hazırlanmıştır. Ayrıca sunumun yapılacağı çalışma sınıfının girişine ve gerekli bölümlere projenin Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri tarafından desteklendiğini gösteren afişler asılmıştır.

Sunumun yapılacağı gün (23.12.2022 Cuma) ilgili liseye gidilerek yönetimle işleyiş ve sunuş konusunda görüşüldükten sonra, öğrenci ve davetlilerin katılımıyla sunuma başlanmıştır. Sunumdan sonra sunumdaki çalışmaları ve Ayasofya'nın mimari, işlevsel ve dönemsel özelliklerini içeren, konuyu anlama noktasında önemli görülen kısımlardan hazırlanan 5 adet soru, öğrencilere sorulmuştur. Soruları bilen öğrencilere projenin yürütücüsü tarafından hediyeleri takdim edilmiştir.

Sunumun başlamasından önce öğrencilere dağıtılan boş A4'lere konuyla ve sunumla ilgili önemli gördükleri noktaları not etmeleri, soruları yazmaları, yapabilmeleri halinde dikkatlerini çeken Ayasofya'ya ait plan, görünüş, şemaları kendi kalemlerinden çizmeleri istenmiştir. Ayrıca

bundan sonra yapılacak çalışmalara y6n g6stermesi adına sunuma ve sunucuya dair olumlu – olumsuz g6rüşlerin belirtilmesi istenmiştir (Bu d6nüşler sunumdan sonra 6đrenciler tarafından yazılı olmasının yanında s6zlü olarak ta belirtilmiştir).

Lisede İhl Meslek Dersleri 6đretmeni olarak g6rev yapan (proje yapıldığı d6nemde vekaleten M¼d¼r Yardımcılığı g6revinde bulunmaktadır) Sayın Bet¼l Aksakal'ın rehberliğinde 10. sınıf 6đrencileri (proje sınıfı) koordine edilerek sunuma katılımları sağlanmıştır.

Proje alışmaları tamamlandıktan sonra projede sunulan materyaller, lise yetkililerinin talebiyle ve 6đrenci d6nüşleriyle istenildiği zaman kaynak olarak kullanılması adına yetkililere iletilmiştir.

PROJE UYGULAMASINA AİT GÖRSELLER

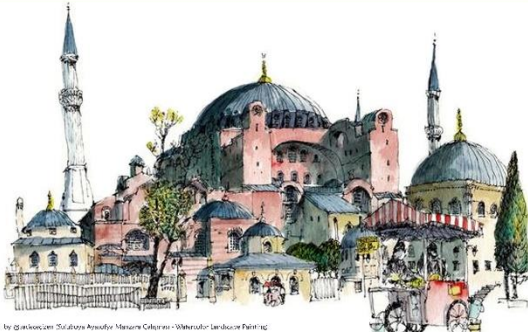

Görsel 1. Projenin uygulandığı ortam (Pasinler Anadolu İhl Proje Sınıfı)

Görsel 2. Projenin uygulandığı ortam 2 (Pasinler Anadolu İhl Proje Okulu Koridoru – öğrenciler ve danışman öğretmen Betül Aksakal ile birlikte)

AYASOFYA - İ KEBİR CAMİİ ŞERİFİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE DÖNEMSSEL DEĞİŞİMLER

By Gökmenler / Şubatay Ayasofya Mimarisi Çözümleri - Wikimedia Commons/Pixabay

İk Yapıdan Günümüze Kronolojik Yapı Tarihi

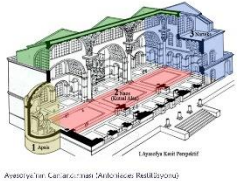
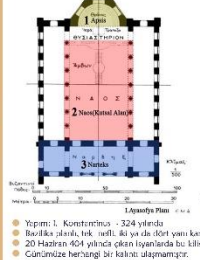
- 324**
I. Konstantin tarafından yapılan ilk yapıdır. İkonostazın Aralık'ta inşaatına başlanarak yapılmıştır.
- 360**
I. Konstantin'ın oğlu II. Konstantin tarafından inşa edilen yapı II. İsağ'ın İkonostaz'ın büyük ibadeti için inşaatıdır.
- 404**
I. Anastas, Doğu Roma İmparatoru Anastasius'un 21 Eylül'deki ilk Ayasofya'da kurulan heykeltıraşları tarafından inşaatına başlanmıştır.
- 415**
Ayasofya, İmparator II. Theodosius tarafından yeniden inşa edilmiştir.
- 532**
2. Anastas, I. Justinianus tarafından yapılan "Nika Boyutu" inşaatında yapılmıştır.
- 532 - 537**
Ayasofya'nın günümüzdeki yapısı İmparator Justinianus tarafından inşaatına başlanmıştır. İkonostazın inşaatına başlanmıştır. İkonostazın inşaatına başlanmıştır. İkonostazın inşaatına başlanmıştır.
- 1204**
6. Haçlı Seferi sırasında Ayasofya, Bizans Katolik Kilisesi'ne bağlı bir katedrale dönüştürülmüştür. 16 Mayıs'ta katedrale İmparator I. İsağ'ın imparatorluk tahtına oturmasıyla yeniden yapılmıştır.
- 1261**
Ayasofya tekrar Bizanslıların kontrolüne geçmiştir.
- 1453 - 1481**
1453'te İstanbul'da 25 Mayıs 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle yapıların çarşı olarak değiştirilmiştir. Çarşı olarak değiştirilmiştir. Çarşı olarak değiştirilmiştir.
- 1481 - 1512**
II. Bayezid döneminde camiye beyaz mermerden bir mihrap ve kuzeydeki kapıların bir miras olarak yapılmıştır.
- 1520 - 1566**
Kanuni Sultan Süleyman, Fatih'in Mevlânâ'dan aldığı bir kâğıdı Ayasofya'ya koydurmuştur.
- 1566 - 1574**
Ayasofya, II. Selim döneminde Mimar Sinan tarafından inşaatına başlanmıştır. Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1574 - 1595**
II. Selim döneminde inşaatına başlanmıştır. II. Selim döneminde inşaatına başlanmıştır. II. Selim döneminde inşaatına başlanmıştır.
- 1603 - 1617**
I. Mustafa döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. I. Mustafa döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. I. Mustafa döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1623 - 1640**
II. Murad döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. II. Murad döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. II. Murad döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1703 - 1730**
III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1739**
III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Ahmed döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1789 - 1807**
III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1808 - 1839**
III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1847 - 1849**
III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır. III. Selim döneminde Ayasofya'nın inşaatına başlanmıştır.
- 1930 - 1935**
Ayasofya, restorasyon çalışmalarıyla yeniden yapılmıştır.
- 1934**
Ayasofya, 24 Kasım 1934'te yapılan restorasyon çalışmalarıyla yeniden yapılmıştır.
- 1985**
Ayasofya, UNESCO Dünya Kültür Mirası olarak ilan edilmiştir.
- 10 Temmuz 2020**
Ayasofya, 10 Temmuz 2020'de yapılan restorasyon çalışmalarıyla yeniden yapılmıştır.

İç Mekan-Dış Mekan Fotoğrafları

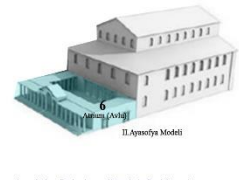

Yapının Dönemsel Sınıflandırılması

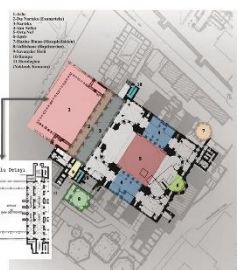
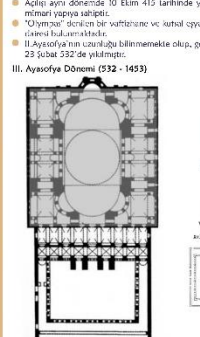
I. Ayasofya Dönemi (360 - 404)

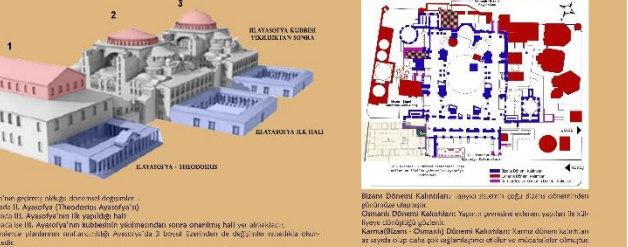
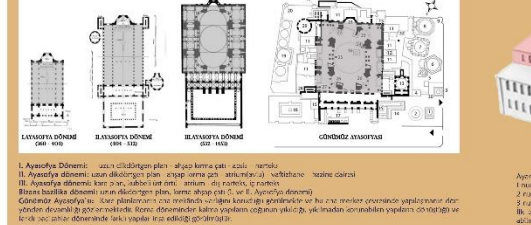
II. Ayasofya Dönemi (404 - 532)

III. Ayasofya Dönemi (532 - 1453)

YAPIDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

I. Ayasofya Dönemi: 324 yılında inşaatına başlanmıştır. 360 yılında inşaatına başlanmıştır. 404 yılında inşaatına başlanmıştır.

II. Ayasofya Dönemi: 404 yılında inşaatına başlanmıştır. 532 yılında inşaatına başlanmıştır.

III. Ayasofya Dönemi: 532 yılında inşaatına başlanmıştır. 1453 yılında inşaatına başlanmıştır.

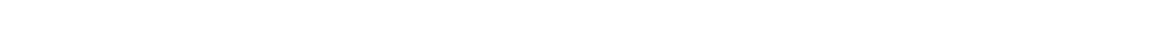
IV. Ayasofya Dönemi: 1453 yılında inşaatına başlanmıştır. 2020 yılında inşaatına başlanmıştır.

Proje Adı: Gençlik Mirasını Tanıyıcı

Yapılan: 2020 yılında inşaatına başlanmıştır.

Yapılan: 2020 yılında inşaatına başlanmıştır.

Yapılan: 2020 yılında inşaatına başlanmıştır.

Görsel 3. Proje kapsamında temin edilen sergi paftası (70*100 boyutunda)

GENÇLİK MİMARİ MİRASINI TANIYOR

Mimarlık mirasımızı genç kuşaklara aktarmak amacıyla Atatürk Üniversitesi Araştırma Merkezinin destekleriyle gerçekleştirecek olduğumuz 'Ayasofya-i Kebir Camii Şerifi'nin Mimari Özellikleri ve Dönemsel Değişimleri' başlıklı seminerimize katılımınız bizleri onurlandıracaktır.

Arş. Gör. Sema KIZILELMA

Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Tarih: 23.12.2022 Çarşamba

Saat: 08.30

Yer: Pasinler İ.H.L. Çok Amaçlı Salon

Adres: Hasandede, İmam Hatip Sok. No:4, 25300 Pasinler/Erzurum

Görsel 4. Proje kapsamında yazar tarafından tasarlanan etkinlik davetiyesi

Görsel 5. Sunum sonrası soruları bilen öğrencilere hediye takdimi ve toplu fotoğraf

pasinlerihl

pasinlerihl Ayasofya-i Kebir Camii Şerifinin Mimari Özellikleri ve Dönemsel Değişimleri, 'Gençlik Mimari Mirasını Tanıyor' projesi kapsamında Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Proje Uygulama ve Araştırma Merkezi destekleriyle, Mimarlık Fakültesi Arş. Gör. Sema Kızılelma tarafından Ayasofya'nın işlevsel ve mekansal değişimleri dönemsel olarak sınırlandırılarak ele alındı. Öğrencilerin heyecanlı katkılarıyla tamamlanan program sonunda sorulan soruları cevaplayan öğrenciler ödüllendirildi. Arş. Gör. Sema Kızılelma'ya teşekkür ederiz.

Görsel 6. Sunum sonrası ilgili lise sosyal medya kanalında yer alan çalışmaya dair paylaşım

SONUÇLAR

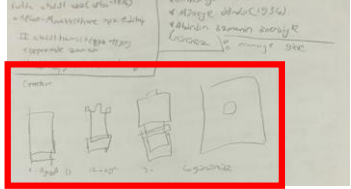
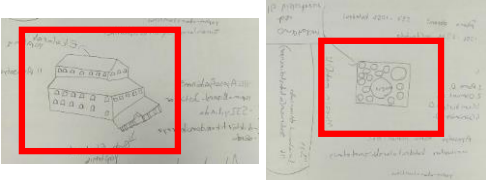
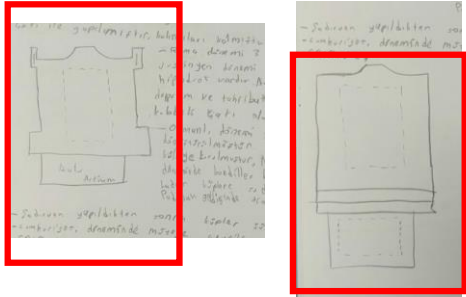
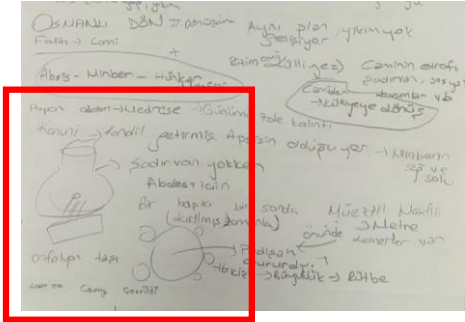
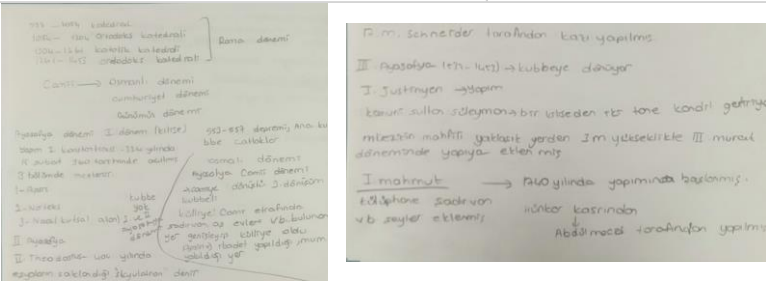
Proje okulu olan Erzurum iline bağlı Pasinler ilçesi Anadolu İmam Hatip Lisesi 10 – A ğroje sınıfına yapılan seminerde Ayasofya'nın mimari özellikleri üzerinde durulmuştur. Sunumda öğrencilere yapının ilk yapıldığı dönemden günümüze geçirdiği işlevsel, mekânsal ve kütlesel değişimler planlar, 3 boyutlu görseller üzerinden şemalarla anlatılmıştır. Bu sayede mimari kavramlara hâkim olmayı gerektiren bir konu, öğrencilerin seviyesine inilerek anlatılmıştır.

Çalışma sonucunda öğrencilerden alınan yazılı ve sözlü geri dönüşlerle onlara konudan zevk alarak bilginin aktarılabilirdiği görülmüştür (**Tablo 1**). Yazılı olarak yapılan dönüşlerden 5 tanesi, Tablo 1'de yer alan sınıflandırma ile analiz edilmiştir. Bu analizin amacı, çalışmanın sonucunda istenilen hedefe ulaşıp ulaşılamadığını denetlemektir. Bu sayede bundan sonra yapılacak çalışmalarda çalışmanın içeriği, konusu, çalışmanın aktarılış biçimi gibi konularda geri bildirimler öğrenci profili, sunumun işlendiği mekân, sunumun aktarıldığı araçların geliştirilmesine olanak sunacaktır.

Ayrıca sunuma ait sorulan sorulara cevap noktasında, öğrencilerin neredeyse tamamına yakını çalışmaya katılım sağlamış ve heyecanla cevaplamıştır. Bu kısımda öğrenciye aktarılan bilginin ödüllendirilmesinin aralarında rekabet ortamı oluşturmasının yanında, öğrenme biçimlerinin farklılaştığını ve maksimum öğrenmenin (sıkılmadan, öğrenmeye aktif katılım sağlayarak) gerçekleşebildiğini ortaya koymuştur.

Son olarak yürütücüsü olduğum projeyi destekleyerek öğrenci ve öğretmenlerle birlikte mimari bakış açılarını geliştiren deneyim kazanmalarına yardımcı bu ortamı sağladığı için Atatürk Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri Uygulama ve Merkezi'ne teşekkür ederim.

Tablo 1. Öğrencilerden sunum sonrası alınan notlarını içeren analiz

"GENÇLİK MİMARİ MİRASINI TANIYOR" İSİMLİ TDP PROJESİ ÖĞRENCİ NOTLARI ANALİZİ		
Öğrenci	Öğrenci notu görseli	Öğrencinin seminer sonu geri bildirim - yürütücü değerlendirmesi
1		Öğrencinin sunum sonucunda verilen çalışmanın sonuç şemalarını kendi kalemıyla aktarmaya çalıştığı görülmüştür. Daha önce böyle bir çalışma yapılmayan öğrencinin bilmediği bir alanda yaptığı bu eskiz, çalışmanın amacının sonuca ulaşma anlamında yol aldığını ortaya koymaktadır.
2		Başka bir öğrencinin, sunumda anlatılan Ayasofya'ya ait Roma dönemi 3 boyutlu görselini resmetmeye çalıştığı saptanmıştır. Ayrıca sunumun oldukça detay kısmında yer alan 'Onfolyon' taşları dikkatle dinlenmiş ve resmedilmeye çalışılmıştır. Bu noktada öğrencilerin konuya ve yapılan çalışmaya ilgisi gözlenmiştir.
3		Özellikle sunum süresinin kısa tutulması, konunun detay olarak yoğunluğu göz önüne alındığında sunum sayfalarının geçiş hızı kısa olmaktadır. Buna rağmen öğrencinin hem konuyu benimsemesi ve buna ek olarak bu kısa sürede planı kontur şeklinde olsa da kağıdına aktarması, projeden beklenen çıktının öğrenciye aktarılabilirliğini ortaya koymaktadır.
4		Notu bulunan bu öğrencinin de farklı bir alana odaklandığı ve mekan içinde yer alan dönemsel eklentiler olan kandillere ve vazolara ait görseller resmettiği görülmüştür. Ayrıca kendi yöntemiyle konuya dair önemli gördüğü noktaları sözel ve görsel anlatımlarla sayfaya aktarımı çalışmanın amacına ulaştığını gösteren bir başka kriter olarak görülmektedir.
5		Görsel algılamaya sonucu eskiz yaparak kağıdına aktaran öğrenciler dışında sadece kısa notlarla konuyu kavramaya çalışan örneklerde mevcuttur.